

09 Aralık 2016

5816

Düğünlük
040635

GELLER, Randall S. The Shishakli assault on the Syrian Druze and the Israeli response, January-February 1954. *Journal of Israeli History: Politics, Society, Culture*, 34 ii (2015) pp. 205-220. Addresses Syrian leader Adib al-Shishakli's assault on the Syrian Druze minority in the mid-1950s, the Syrian Druze reaction, and contemporaneous observations and reactions from both the Israeli government and the Israeli Druze community.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

09 Aralık 2016

Dünyalık
040635

6339 ABOULTAIF, Eduardo Wassim. Druze politics in Israel: challenging the myth of "Druze-Zionist covenant". *Journal of Muslim Minority Affairs*, 35 iv (2015) pp. 533-555. "The Druze fought Zionism in 1948 and later accommodated the Israeli state as the only viable choice to survive in the land of their ancestors."

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

درزی

۵۰۷

نقی می‌کنند. هرچند برخی از مشایخ خلوتیه در امور سیاسی دخالت کرده‌اند (آندره، ص ۲۶۴؛ تصوف، در مصر).

آداب خاص دردریه را، فقط پیروان زاهد این طریقت در زاویه دردر در قاهره ادامه می‌دهند. مجالس ذکر آنان هر هفته در اجتماعات سی نفره، با خواندن آثاری از دردر، شامل مسبغات (اذکاری که ادعا می‌شود خضر به حضرت موسی تعلیم داد) و منظومه اسماء الحسنی، و نیز خواندن قصیده بُرده، سروده شرف‌الدین بوصیری* در ستایش پیامبر اکرم، برگزار می‌شود و سپس در ضمن خواندن اذکار و رعایت آداب خاصی در تنفس و تمرکز، حاضران به خلسه می‌روند (علی‌پاشا مبارک، ج ۶، ص ۷۵؛ بانرت، ص ۶۲-۶۱). از انشعابات این طریقت، سباعیه، صاوویه و شبراوویه هستند. صاوویه در مصر و یمن و حجاز پیروان بیشتری داشته‌است (مارتین، ص ۳۰۴).

منابع: توفیق طویل، التصوف فی مصر إبان العصر العثماني، [قاهره] ۱۹۸۸؛ علی‌پاشا مبارک، الخطط التوفیقیة الجديدة لمصر والقاهرة و مدنها و بلادها القديمة و الشهيرة، بولات ۱۳۰۶، چاپ افت قاهره ۲۰۰۵-۲۰۰۴/۱۴۲۶-۱۴۲۵

Pierre Jean Daniel André, *Contribution à l'étude des confréries religieuses musulmanes*, Alger [1956]; Ernst Bannerth, "La Khalwatiyya en Egypte: quelques aspects de la vie d'une confrérie", *Mélanges de L'Institut dominicain d'études orientales du Caire*, vol.8 (1964-1966); B. G. Martin, "A short history of the Khalwati order of dervishes", in *Scholars, Saints, and Sufis: Muslim religious institutions in the Middle East since 1500*, ed. Nikki R. Keddie, Berkeley: University of California Press, 1978; André Raymond, "Quartiers et mouvements populaires au Caire au XVIIIème siècle", in *Political and social change in modern Egypt: historical studies from the Ottoman conquest to the United Arab Republic*, ed. P. M. Holt, London: Oxford University Press, 1968; Gamal el-Din Shayyal, "Some aspects of intellectual and social life in eighteenth - century Egypt", in *ibid*; J. Spencer Trimingham, *The Sufi orders in Islam*, London 1973.

/ سپیده نصرتی /

درزی، محمدین اسماعیل، از داعیان و بنیان‌گذاران فرقه دروزه در اوایل قرن پنجم. درباره اینکه تلفظ نام وی دَرزوی، دَرزوی یا دَرزوی است، اقوال مختلفی نقل شده‌است (دُهین،

۲۰۰۵-۲۰۰۴/۱۴۲۶-۱۴۲۵؛ محمدین محمد مخلوف، شجرة النور الزكية فی طبقات المالکية، قاهره ۱۳۴۹-۱۳۵۰، چاپ افت بیروت [بی‌تا]؛ یوسفین اسماعیل نهانی، جامع کرامات الاولیاء، چاپ ابراهیم عطوه عوض، بیروت ۱۹۹۱/۱۴۱۱؛ یوسف‌الیان سرکیس، معجم المطبوعات العربية و المعریة، قاهره ۱۹۲۸/۱۳۴۶، چاپ افت قم ۱۴۱۰

Ernst Bannerth, "La Khalwatiyya en Egypte: quelques aspects de la vie d'une confrérie", *Mélanges de L'Institut dominicain d'études orientales du Caire*, vol.8 (1964- 1966); Carl Brockelmann, *Geschichte der arabischen Litteratur*, Leiden 1943-1949, *Supplementband*, 1937- 1942; Valerie J. Hoffman, *Sufism, mystics, and saints in modern Egypt*, Columbia, S.C. 1995; Frederick de Jong, *Sufi orders in Ottoman and post-Ottoman Egypt and the Middle East*, İstanbul: The Isis Press, [2000]; *idem*, *Turuq and turuq-linked institutions in nineteenth century Egypt*, Leiden 1978; André Raymond, "Quartiers et mouvements populaires au Caire au XVIIIème siècle", in *Political and social change in modern Egypt: historical studies from the Ottoman conquest to the United Arab Republic*, ed. P. M. Holt, London: Oxford University Press, 1968; Gamal el-Din Shayyal, "Some aspects of intellectual and social life in eighteenth-century Egypt", in *Political and social change in modern Egypt*, *ibid*; J. Spencer Trimingham, *The Sufi orders in Islam*, London 1973; Knut S. Vikør, *Sufi and scholar on the desert edge: Muhammad b. 'Alī al-Sarūsī and his brotherhood*, London 1995.

/ سپیده نصرتی /

دَردریه، شاخه مصری طریقت خلوتیه. احمد دَردر از علمای مصر در قرن دوازدهم و سیزدهم، بانی این طریقت بود (دردیر*، احمدین محمد عدوی). این طریقت تلفیقی است از طریقت‌های خلوتیه*، شاذلیه* و نقشبندیه* (توفیق طویل، ج ۱، ص ۸۷؛ مارتین، ص ۳۰۳). اصول طریقت عرفانی دردریه، شامل شرکت در فعالیتهای اجتماعی و تلفیق شریعت با طریقت است (بانرت، ص ۵۱). بسیاری از رسوم و عقاید خلوتیه در آن اهمیت داشته‌است، از جمله خلوت‌گزینی، ذکر خفی، ریاضت و توکل (آندره، ص ۲۶۳؛ ترمینگام، ص ۷۴). تمایز دردریه با خلوتیه در احساس تعهد دردریر و پیروانش به جامعه و التفات به مسائل سیاسی است (ریموند، ص ۱۱۵؛ شیال، ص ۱۲۴)؛ در حالی که اغلب مشایخ خلوتیه هر نوع اشتغال به امور دنیوی را، که مانع از خلوت و توجه به خدا باشد،

1. Martin

2. Bannerth

3. André

4. Trimingham

5. Raymond

6. Shayyal

سیدقطب، فی ظلال القرآن، بیروت ۱۳۸۶/۱۹۶۷؛ فرید مصطفی سلیمان، محمد عزة دروزة و تفسیر القرآن الکریم، ریاض ۱۴۱۴/۱۹۹۳؛ محمد خیر رمضان یوسف، تممة الاعلام للزرکلی، بیروت ۱۴۱۸/۱۹۹۸؛ محمود ابوزینة، شیخ المضیرة: ابوهیرة، [قاهره ۱۳۶۰/۱۹۶۰]، چاپ افت. بیروت [بی.تا.]. محسن موسوی، انتساب التفسیر الحدیث محمد عزت دروزه به میرزا باقر یواناتی، تذکره، ۱۳۸۶ ش.

Retrieved Jun. 19, 2012, from <http://tazkereh.kateban.com/entry/875.html>; George Antonius, *The Arab awakening: the story of The Arab national movement*, Beirut 1969; Youssef M. Choueiri, *Arab nationalism: a history, nation and state in the Arab world*, Oxford 2005; EI², s.v. "Muhammad 'Izzat Darwaza" (by Ik.Poonawala); *Encyclopedia of the modern Middle East*, ed. Reeva S. Simon, Philip Matter, and Richard W. Bulliet, New York: Macmillan Reference USA, 1996, s.v. "Darwaza, Muhammad Izzat" (by Michael R. Fischbach); *Encyclopedia of the Palestinians*, ed. Philip Matter, Chicago: Fitzroy Dearborn Publishers, 2000, s.v. "Darwaza, Izzat" (by Michael R. Fischbach); Mustansir Mir, "The sūra as a unity: a twentieth century development in Qur'an exegesis", in *Approaches to the Qur'an*, ed. G. R. Hawting and Abdul-Kader A. Shareef, London: Routledge, 1993; Muhammad Muslih, "The rise of local nationalism in the Arab east", in *The origins of Arab nationalism*, ed. Rashid Khalidi et al., New York: Columbia University Press, 1991; Isma'il K. Poonawala, "Muhammad 'Izzat Darwaza's principles of modern exegesis: a contribution toward quranic hermeneutics", in *Approaches to the Qur'an*, ibid.

/ سعید شفیعی /

دروزیان، از مهم‌ترین انشعابات اسماعیلیه در نیمه اول سده پنجم، که بر مبنای اعتقاد به الوهیت الحاکم بامرالله، ششمین خلیفه فاطمی شکل گرفت. در وجه انتساب این فرقه به «دروزیه» آرای مختلفی وجود دارد (به هانی ابومصلح غالب، ص ۴۸-۴۹؛ برغوثی، ص ۵-۷)، که براساس مشهورترین آنها، این عنوان برگرفته از نام محمدبن اسماعیل درزی^۱ است (سندیم نایف حمزه، ص ۶۸؛ حتی^۱، ۱۹۵۹، ص ۳۱۵؛ هاجسون^۲، ص ۱۰). اما خود دروزیان این انتساب را نمی‌پذیرند و با تبری جستن از تعالیم درزی، خود را موحدون می‌نامند (هشی، ۱۹۸۵، ص ۱۰۷؛ عسراوی، ص ۱۵۳).

تفسیر المنار او از بهترین تفاسیر است، عبده چهره‌ای درخشان بود و بر مردم بیشتر تأثیر نهاد. باین حال، به نظر می‌رسد که دروزه در برخی موضوعات بیشتر از عبده تأثیر پذیرفته است تا از رشیدرضا (برای نمونه به نظر او در بحث تعدد زوجات، در التفسیر الحدیث، ذیل نساء: ۳؛ برای نظر عبده و سخنان مفصل رشیدرضا در این باره به رشیدرضا، ۱۳۶۷، ج ۴، ص ۳۴۸-۳۷۸).

اندیشمندان معاصر آرای متفاوتی درباره دروزه اظهار کرده‌اند: محمد بهجت بیطار، از علمای بزرگ سوریه، تقریباً همه آثارش را ستوده و جز اشکالات جزئی، انتقاد مهمی اظهار نکرده است (به فرید مصطفی سلیمان، ص ۷۰-۷۴). سیدقطب، مفسر مشهور معاصر، در تفسیر خود از نوشته‌های دروزه بهره برده (به ذیل فتح: ۱۷-۱؛ مقدمه سوره منافقون)، اما در مقدمه سوره توبه بر او به سبب آنکه در تنگنای سختی و فشار وارد بر مسلمانان و قدرت ظاهری نیروهای مشرکان و ملحدان معاصر، تنها هدف دین اسلام را صلح و آتش‌بس و زندگی در محدوده خویش دانسته، اشکال کرده است. محمود ابوزینة (ص ۱۳) او را به دلیل دفاع از معاویه بن ابی سفیان و حکومتش، ناصبی خوانده و در کنار مصطفی سباعی^۳ قرار داده است. محمود ابوزینة (ص ۱۸۹-۱۹۰) همچنین، انتقاد عقاد از برخی مورخان معاصر را که با نادیده گرفتن اعمال نادرست امویان، تاریخ را تحریف می‌کنند، بر کسانی چون دروزه، سباعی و معروف دوالیبی می‌طبق دانسته است.

منابع: اکرم زعتر، الحركة الوطنية الفلسطينية: ۱۹۳۵-۱۹۳۹، بیروت ۱۹۹۲؛ حسین عمر حماده، محمد عزة دروزة: صفحات من حياته و جهاده و مؤلفاته، دمشق ۱۹۸۳؛ محمد عزت دروزه، تاریخ الجنس العربی فی مختلف الاطوار والادوار والاقطار، صیدا، ج ۱، [۱۳۷۶]؛ ج ۸، ۱۳۸۳؛ همو، التفسیر الحدیث: ترتیب السور حسب النزول، بیروت ۱۴۲۱/۲۰۰۰؛ همو، سیرة الرسول صلی الله علیه و سلم: صور مقتبسة من القرآن الکریم، صیدا [۱۴۰۰]؛ همو، عصر النبی علیه السلام و بیته قبل البعثة: صور مقتبسة من القرآن الکریم و دراسات و تحلیلات قرآنية، بیروت ۱۳۸۴/۱۹۶۴؛ همو، القرآن المجید: تنزیله و انقلوبه و اثره و جمعه و تدوینه و ترتیبه و...، صیدا: المكتبة العصرية، [بی.تا.]. همو، مئة عام فلسطينية: مذکرات و تسجيلات، دمشق ۱۹۸۴-؛ محمد رشیدرضا، تاریخ الاستاذ الامام الشيخ محمد عبده: ۱۲۶۶-۱۳۲۳هـ = ۱۸۴۹-۱۹۰۵ م، قاهره ۱۴۲۷/۲۰۰۶؛ همو، تفسیر القرآن الحکیم الشهیر بتفسیر المنار، [تقریرات درس] شیخ محمد عبده، ج ۴، مصر ۱۳۶۷؛ زهیر ظاظا، سؤال بلاجواب، وراق، ۲۰۰۴.

Retrieved Jun. 19, 2012, from <http://www.warraq.cc/Core/dg/dg-topic?ID=236>;

1. Philip Khuri Hitti

2. Hodgson

STUDIES IN MUSLIM-JEWISH RELATIONS

Muslim-Jewish Encounters Intellectual Traditions and Modern Politics

Edited by

Ronald L. Nettle

The Oxford Centre for Hebrew and Jewish Studies, UK

and

Suha Taji-Farouki

Centre for Middle Eastern and Islamic Studies, Durham University, UK

02 Kasım 2018

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Den. No:	264033
Tas. No:	320.95694 MUS-J

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

 Routledge
Taylor & Francis Group
LONDON AND NEW YORK

2013

7. THE DRUZE, THE JEWS AND THE CREATION OF A SHARED HISTORY¹

LAILA PARSONS

Darwish
040635

This chapter is divided into two parts. The first part will describe and analyse the co-operative relationship that evolved between the Jews and the Palestinian Druze in the first half of this century. It will concentrate on the period of the British Mandate in Palestine and the 1947–1949 Arab–Israeli war. Through the medium of archival material and memoirs it will show how the Druze–Jewish relationship was born out of political and economic circumstances specific to the time.² The second part will look at the ways in which both partners have sought to give their relationship historical depth and context by creating an “ancient friendship”. It will demonstrate that the actual historical evidence for this is scant and that belief in its existence owes more to political machinations in the twentieth century than it does to any real historical occurrence.

* * *

By the summer of 1949, in the aftermath of the first Arab–Israeli war, most Palestinian Arabs faced a crisis. Many Muslims and a significant number of Christians had lost their homes and their land and had sought refuge in neighbouring Arab states. In contrast the Druze, having allied themselves with the Jewish side, remained in possession of their homes and most of their land and some were even serving in the Israel Defence Forces. How and why did the alliance between Druze and Jews come into existence?

This extraordinary alliance grew out of ground cultivated during the period of the British Mandate in Palestine.³ Before the establishment of the State of Israel the Palestinian Druze lived a relatively isolated existence, cut off from the politicised urban elite and thus untouched by many of the developments in the Palestinian Nationalist movement. The population of the Druze numbered about 7000, constituting less than one per cent of the total population of Mandatory Palestine, and was concentrated in villages and small towns in the Galilee and on Mount Carmel near Haifa.

In the late 1920s and early 1930s a small number of Jewish Agency officials became interested in the Palestinian Druze. Most prominent among

BRILL

ARABICA 65 (2018) 470-500

Arabica

brill.com/arab

Le druzisme prémoderne en Syrie : émergence du droit druze et des premières institutions religieuses

Wissam Halabi Halawi
University of Exeter
whalawi@hotmail.com

Résumé

Les premiers traités du Canon druze dont la rédaction remonte au Ve/XIe siècle jettent les bases d'une doctrine religieuse nouvelle et ébauchent succinctement et de manière souvent ambiguë les préceptes moraux, mais aussi juridiques et juridictionnels auxquels les adeptes devaient désormais se soumettre, les lois (*šarāʿī*) antérieures ayant été abrogées par la Volonté divine. Les savants druzes du IXe/XVe siècle, notamment l'émir al-Sayyid (m. 884/1479) et ses disciples, tentèrent d'expliquer ces traités afin d'établir des principes juridico-religieux adaptés à leur milieu rural et des règles destinées à organiser le fonctionnement interne de la communauté des adeptes. L'historiographie traditionnelle considère toutefois que seul al-Sayyid est l'architecte de ce « renouveau druze » ; par conséquent, elle lui confère le statut de plus grand réformateur druze de tous les temps et lui attribue un ensemble d'écrits théologiques et juridiques que les initiés observent scrupuleusement depuis lors. Or, une lecture critique de ce corpus inédit datant en partie de la fin du IXe/XVe siècle révèle que l'émergence des premières institutions druzes, religieuses et judiciaires, ainsi que la théorisation et la systématisation du droit druze sont postérieures à l'action sayyidiennne.

Mots clefs

Druzes, chiïsme, ismaélisme, sainteté, *Islamic Studies*, *Islamic Law*, *fiqh*, *taʿwīl*, *taḥkīm*, *sulḥ*, *waqf*

* La rédaction de cet article a été effectuée dans le cadre du programme ERC Advanced Award LAWALISI « Law, Authority and Learning in Imami Shiʿite Islam », n° ERC 695245. Je remercie Mohammad Ali Amir-Moezzi de sa constante sollicitude à mon égard et de ses réflexions érudites. Je remercie également Robert Gleave et Élise Voguet de leur disponibilité et pour leurs remarques pertinentes qui ont enrichi ce texte.

LE DRUZISME PRÉMODERNE EN SYRIE

471

02 Kasım 2018

Abstract

The Epistles of the Druze Canon, written in the 5th/11th century, lay down the foundations for a new religious doctrine, and give a brief and sometimes ambiguous outline of the moral, juridical and judicial precepts to which believers should submit henceforth, all previous legal doctrines (*šarāʿī*) having been abrogated by the divine Will. Premodern Druze scholars, especially the Emir al-Sayyid (d. 884/1479) and his disciples, attempted to explain these canonical treatises with the aim of establishing legal and religious principles adapted to their rural milieu and posing rules designed to organise the community. Traditional Druze historiography considers the Emir al-Sayyid to be the only and greatest Druze reformer of all time, the “architect” of Druze renaissance in sum, and falsely attributes to him a collection of theological and legal writings (the “Great Exegeses”) which are scrupulously applied by religious people up to the present day. However, a critical examination of this unpublished corpus (dating from the latter part of the 9th/15th century) shows however that the Druze legal theory, as well as the first religious and judiciary Druze institutions emerged after the death of al-Sayyid.

Keywords

Druze, Shiʿism, Ismailism, Islamic studies, Social history, Islamic law, *Fiqh*, *taʿwīl*, *taḥkīm*, *sulḥ*, *waqf*

Les études druzes se sont jusqu'à présent principalement intéressées au dogme druze que décrivent les traités du Canon, la *Ḥikma*, connus sous le nom d'*Épîtres de la Sagesse* ou *Rasāʿil al-Ḥikma*¹, ainsi qu'aux circonstances de

1 La *Ḥikma* est un recueil de cent onze traités rédigés durant la première moitié du Ve/XIe siècle par trois propagandistes ismaéliens, Ḥamza b. ʿAlī, Ismāʿīl al-Tamīmī et Bahāʾ al-Dīn al-Muqtanā. Pour une édition critique et une traduction annotée des quarante premiers traités, voir Daniel De Smet (éd.), *Les Épîtres sacrées des Druzes : Rasāʿil al-Ḥikma*, volumes 1 et 2, introduction, édition critique et traduction annotée des traités attribués à Ḥamza b. ʿAlī et Ismāʿīl al-Tamīmī, Paris-Louvain-Dudley, Peeters (« Orientalia Lovaniensia Analecta », 168), 2007. Pour une édition de l'ensemble du Canon, voir Ḥamza b. ʿAlī, Ismāʿīl al-Tamīmī, Bahāʾ al-Dīn al-Samūqī, *Rasāʿil al-Ḥikma : livre saint des Druzes*, éd. Anwar Yāsīn, Liban, Dār li-aḡl al-maʿrifā (« Silsilat al-ḥaḳīqa l-šaʿba », 7), 1986, 3 vols ; précisons qu'il ne s'agit pas d'une édition critique, le texte ayant été imprimé pour la première fois en 1980, au Liban, sous le pseudonyme d'Anwar Yāsīn et aussitôt contesté par les religieux druzes et interdit par l'État libanais.

Düçyüzlük
090 655

D785

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

حین این تنشها در ۴۰۹ ق/ ۱۰۱۸ م، درزی یا به دست سربازان ترک به قتل رسید و یا به دستور الحاکم اعدام شد و آموزه‌های دروزی موقتاً متوقف شد (هالم، «درزی ...»، 77).

بهرغم اینکه نام دروزیان و ام‌دار «درزی» است - اصطلاح «درزیه» برای نخستین بار در سال‌نگار انطاکی (نک: ص 420, 422, 428) آمده است - هیچ‌یک از نوشته‌های درزی منتشر نشد و سهم او در ایضاح و گسترش عقاید دروزی هنوز هم ناشناخته است؛ تنها در دوره‌ی اخیر (سده ۱۳ ق/ ۱۹ م) بود که دروزیان نام درزیه / دروزی را بر جمع خود پذیرفتند. آنها در متون کهنشان خود را «موحدون» می‌خوانند و از عقیده‌ی خود با عنوان «علم‌التوحید» یا صرفاً «التوحید» یاد می‌کنند.

باین حساب، پایه‌گذار آیین دروزی، حمزه بن علی است. منابع غیراسماعیلی عموماً اذعان می‌کنند که الحاکم فعالانه از حمزه و حرکت او حمایت می‌کرد و نیروهای مسلحی در اختیارش گذاشت تا از مقر او در مسجد زیدان در خارج از باب‌النصر، که از دروازه‌های مشهور حصار شمالی قاهره در دوره‌ی فاطمیان بود، حفاظت کنند. در ۲۷ شوال ۴۱۱ ق/ ۱۳ فوریه ۱۰۲۱ م، الحاکم به سمت کوه‌های مَقَطَم مشرف به قاهره رفت و در همان‌جا به صورتی اسرارآمیز ناپدید شد. چند ماه بعد، حمزه رساله‌ی الغیبه را تألیف کرد و در آنجا از غیبت الحاکم و غیبت قریب‌الوقوع خود خبر داد. نقل قولی از محدث و مورخ بغداد، خطیب بغدادی (د ۴۶۳ ق/ ۱۰۷۱ م) که توسط مقریزی، مورخ مصری (نک: ۶۶۱۳-۶۶۲) گزارش شده، جایی از آن است که حمزه به مکه گریخت و در آنجا، حُجاج مصری او را شناختند و در ۴۱۲ ق/ ۱۰۲۷ م، امیر مکه امر به اعدام این «زندیق»^۲ کرد (هالم، «درگذشت ...»، 105-113؛ دُ اسمت، «رسائل مقدس»، 32-35).

خلیفه‌ی بعدی، الظاهر (خلافت: ۴۱۱-۴۲۷ ق/ ۱۰۲۰-۱۰۳۶ م) به‌شدت شاگردان حمزه را در قاهره تحت تعقیب قرار داد. پس از مرگ بنیان‌گذار نهضت، بهاء‌الدین المقتنی، رهبر جدید جنبش دروزی شد. رسالات متعدد او به شرح و بسط عقاید حمزه می‌پردازد و بازتابی است از تلاش او برای طرح‌ریزی تبلیغاتی فعالانه در لبنان و سوریه، به‌خصوص در وادی کَیْم، بلندبهای جولان و دهات واقع در دامنه‌ی جبل‌الشیخ (کوه حرمون). المقتنی آخرین رساله‌ی خود را در ۴۳۴ ق/ ۱۰۴۳ م، با عنوان منشور الغیبه به رشته‌ی تحریر درآورد و در آن، از غیبت خود و پایان قطعی «دعوت» خبر داد. پس از این تاریخ، جنبش دروزیه در ابهامی عمیق فرورفت تا اینکه بار دیگر در قرن ۹ ق/ ۱۵ م در لبنان سر بر آورد.

آراء دینی دروزیه در اسماعیلیان ایران ریشه دارد که خود بخشی از سنت قرمطی قرن ۴ ق/ ۱۰ م بودند (دُ اسمت، «رسائل

فرهنگ جغرافیایی رودهای کشور، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، تهران، ۱۳۸۴ ش؛ فریدی مجید، فاطمه و نجمه ملک‌پور، سرگذشت تقسیمات کشوری ایران، تهران، ۱۳۸۸ ش؛ مگرگور (ض: مک‌گرگر)، سی. م. شرح سفری به ایالت خراسان و شمال غربی افغانستان، ترجمه اسدالله توکلی طبسی، مشهد، ۱۳۶۸ ش؛ «موقعیت جغرافیایی شهرستان درگز»، درگز (مد)؛ میرنیا، علی، سردارانی از ایلات و طوایف درگز، مشهد، ۱۳۶۱ ش؛ یت، چارلز ادوارد، سفرنامه خراسان و سیستان، ترجمه قدرت‌الله روشنی زعفرانلو و مهرداد رهبری، تهران، ۱۳۶۵ ش؛ نیز:

Amar, www.amar.org.ir/default.aspx?tabid=2400; Daregaz, www.daregaz.khorasan.ir; Moi, www.portal2.moi/portal/home. فهیمه خسروی آدینه‌وند

دُرُ الْمَثُور (الدر المثنور)، نک: سیوطی، جلال‌الدین.

دِرِن، نک: اطلس، سلسله‌جبال.

دُرُنابازی، نک: ترنابازی.

دُرُوز، فرقه‌ای منشعب از اسماعیلیان فاطمی، قائل به الوهیت الحاکم بامرالله، خلیفه فاطمی.

شکل‌گیری فرقه دروز متأثر از شخصیت رازآلود و بعضاً غالی ششمین خلیفه فاطمی و شانزدهمین امام اسماعیلی، الحاکم بامرالله (خلافت: ۳۸۶-۴۱۱ ق/ ۹۹۶-۱۰۲۱ م) در قاهره است که بعضی از سرسپرده‌ترین داعیان خود را بر آن داشت تا علناً در ۴۰۸ ق/ ۱۰۱۷ م، او را خدا بخوانند. الحاکم که به‌عنوان آخرین تجسد الوهیت در قالب انسانی و غایت چنان تجسدی خوانده می‌شد، لاجرم ناسخ تمام ادیان پیشین در صورت بیرونی (ظاهر) و صورت خفی و درونی (باطن) آنها نیز بود.

این عقیده ابتدا از سوی دو داعی اسماعیلی به نامهای حمزه بن علی و نشتکین (انوشنگین) درزی طرح شد. تعیین نقش حمزه در سالهای اولیه حرکت دروزی کار آسانی نیست، زیرا منابع ما، که در درجه اول یحیی بن سعید انطاکی، تاریخ‌نگار مسیحی (زنده در ۴۵۸ ق/ ۱۰۶۵ م) (نک: ص 414-425)؛ ابن‌ظافر، مورخ مسلمان (د ۶۱۳ ق/ ۱۲۱۶ م) (نک: ص ۵۲-۵۴)؛ و نیز نوشته‌های شخص حمزه‌اند، روایات ضدو تقیضی به دست می‌دهند (دُ اسمت، «رسائل مقدس ...»، 21-35، «حمزه ...»، 102-103). ابن‌ظافر او را، که به‌احتمال تبار ایرانی داشت، لُبّادی از زوزن خراسان می‌داند.

حمزه در ۴۰۸ ق/ ۱۰۱۷ م، همراه با مبلغ ایرانی دیگری به نام انوشنگین درزی (د ۴۱۰ ق/ ۱۰۱۹ م) به قاهره رفت. مشخص نیست که حمزه شاگرد و مرید او بود (بنابر روایت انطاکی)، یا استادش (بنابر روایت ابن‌ظافر). نخستین رساله حمزه (ششمین رساله از رسائل الحکمة) مورخ صفر ۴۰۸ / ژوئیه ۱۰۱۷ است. چیزی نگذشت که رابطه این دو مبلغ به تیرگی کشید و حمزه، درزی را مسئول آشوبها علیه فاطمیان دانست که در قاهره و به رهبری مراجع اهل تسنن، در واکنش به اعلان عمومی الوهیت الحاکم رخ داده بود.

1. Les Épîtres ... 2. heretic 3. «Der Tod ... »

- 1065 HATEM, Jad. Dieu et son mirage: l'exégèse druze de Coran 24:39. *Islamic philosophy and occidental phenomenology in dialogue: the logos of life and cultural interlacing*. Ed. Anna-Teresa Tymieniecka, Nazif Muhtaroglu and Detlev Quintern. Dordrecht: Springer, 2014, (*Islamic Philosophy and Occidental Phenomenology in Dialogue*, 7), pp. 173-183. *Dünyelik* 040695

30 Nisan 2018.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

5. HATEM, Jad. *Le Christ druze et l'Inde éternelle.* *Dürzilik*
Paris: L'Harmattan, 2016. 103 pp. "Le présent
essai s'applique à dégager les linéaments de la
complexe christologie druze qui distingue deux
personnages (là où les Évangiles et le Coran n'en
constatent qu'un) et à évaluer le rapport du druzisme
et de la philosophie hindoue dans son expression
védantine." *040635*

30 Nisan 2019

- 528 SEVRUK, Dmitry. Four apocryphal Druze texts and
the problem of their authenticity. *Rocznik
Orientalistyczny*; 68 ii (2015) pp. 115-133. With
reference to four manuscripts discovered in the late
1970s. *Dürzilik*
040635

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

30 Nisan 2018

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 388 HALABI-HALAWI, Wissam. Des manuscrits druzes antérieurs au IXe/XVe siècle? *Bulletin d'Études Orientales*, 62 / 2014 (2013) pp. 149-169. On the dating of the Druze manuscripts kept in the Bibliothèque Nationale de France. Abstract(s): Arabic & English.

Dünyelik
040655

HATEM, Jad. *Le Christ druze et l'Inde éternelle*. Paris: L'Harmattan, 2016. 103 pp. "Le présent essai s'applique à dégager les linéaments de la complexe christologie druze qui distingue deux personnages (là où les Évangiles et le Coran n'en constatent qu'un) et à évaluer le rapport du druzisme et de la philosophie hindoue dans son expression védantine."

Dergide
040635

30 Nisan 2018

BENNETT, Anne. Reincarnation, sect unity, and identity among the Druze. *Ethnology*, 45 ii (2006) pp. 87-104.

HATEM, Jad. Dieu et son mirage: l'exégèse druze de Coran 24:39. *Islamic philosophy and occidental phenomenology in dialogue: the logos of life and cultural interlacing*. Ed. Anna-Teresa Tymieniecka, Nazif Muhtaroglu and Detlev Quintern. Dordrecht: Springer, 2014, (*Islamic Philosophy and Occidental Phenomenology in Dialogue*, 7), pp. 173-183.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

30 Nisan 2018

1707
Dergiler
040695

SEVRUK, Dmitry. Four apocryphal Druze texts and the problem of their authenticity. *Rocznik Orientalistyczny*, 68 ii (2015) pp. 115-133. With reference to four manuscripts discovered in the late 1970s.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

- 1481 SCHAM, Sandra A. The legacy of Fakhreddine II - a renaissance prince of Mount Lebanon. *Journal of Eastern Mediterranean Archaeology and Heritage Studies*, 3 iv (2015) pp. 428-436. Life and leadership of the Druze prince who was also a master builder who "was inspired by a sojourn in Renaissance Italy."

Düğüllik
040635

21 Kasım 2017

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

HATEM, Jad. Dieu et son mirage: l'exégèse druze de Coran 24:39. *Islamic philosophy and occidental phenomenology in dialogue: the logos of life and cultural interlacing*. Ed. Anna-Teresa Tymieniecka, Nazif Muhtaroglu and Detlev Quintern. Dordrecht: Springer, 2014, (*Islamic Philosophy and Occidental Phenomenology in Dialogue*, 7), pp. 173-183.

Düğülik
040635

22 Ekim 2017

YAKALANCIKTAN
FEN DOKÜMAN

HATEM, Jad. *Le Christ druze et l'Inde éternelle*. *Dünya*
Paris: L'Harmattan, 2016. 103 pp. "Le présent
essai s'applique à dégager les linéaments de la *040635*
complexe christologie druze qui distingue deux
personnages (là où les Évangiles et le Coran n'en
constatent qu'un) et à évaluer le rapport du druzisme
et de la philosophie hindoue dans son expression
védantine."

MAKEME MAMALANDIKAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

22 Ekim 2017

- 944 HATEM, Jad. *Le Christ druze et l'Inde éternelle*. Paris: L'Harmattan, 2016. 103 pp. "Le présent essai s'applique à dégager les linéaments de la complexe christologie druze qui distingue deux personnages (là où les Évangiles et le Coran n'en constatent qu'un) et à évaluer le rapport du druzisme et de la philosophie hindoue dans son expression védantine."

Dünyelik
040695

ARTICLES

22 Ekim 2017

- 945 HATEM, Jad. Dieu et son mirage: l'exégèse druze de Coran 24:39. *Islamic philosophy and occidental phenomenology in dialogue: the logos of life and cultural interlacing*. Ed. Anna-Teresa Tymieniecka, Nazif Muhtaroglu and Detlev Quintern. Dordrecht: Springer, 2014, (*Islamic Philosophy and Occidental Phenomenology in Dialogue*, 7), pp. 173-183.

MARJIE YERREMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

thought in Indonesia, 1975–1988, Jakarta 1993; H. Rusydi, *Pribadi dan martabat Buya Prof. Dr. Hamka*, Jakarta 1981, 1983; Abdullah Saeed (ed.), *Approaches to the Qur'an in contemporary Indonesia*, Oxford 2005; Karel Steenbrink, *Qur'an interpretations of Hamzah Fansuri (ca. 1600) and Hamka (1908–1982). A comparison*, *Studia Islamika (Indonesian Journal for Islamic Studies)* 2/2 (1993), 73–95; Abdurrahman Wahid, *Benarkah Buya Hamka seorang besar? Sebuah pengantar*, in Nasir Tamara, Buntaran Sanusi, and Vincent Djauhari (eds.), *Hamka di mata hati umat* (Jakarta 1983), 19–50; Milhan Yusuf, *Hamka's method of interpreting legal verses of the Qur'an*, in Abdullah Saeed (ed.), *Approaches to the Qur'an in contemporary Indonesia* (Oxford 2005), 42–66.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

ANTHONY H. JOHNS

28 Mayıs 2017

Ḥamza b. 'Alī

Daniel De Smet

Ḥamza b. 'Alī (d. after 411/1021), one of the founders of the Druze movement, was a dissident Ismā'īlī propagandist (*dā'ī*) active during the reign of the Fāṭimid caliph and Ismā'īlī Imām al-Ḥākim (r. 386–411/996–1021). Thirty of the 113 *Rasā'il al-ḥikma* ("Epistles of wisdom"), the sacred writings of the Druze, are attributed to him (according to the traditional order, Ḥamza wrote epistles 6 to 35). It is not easy to determine his role in the early years of the Druze movement, as our main sources, the Christian chronicler Yaḥyā b. Sa'īd al-Anṭākī (d. 458/1065), the Muslim historian Ibn Zāfir (d. 613/1216), and Ḥamza's own epistles provide contradictory accounts (De Smet, 21–35). Probably of Iranian origin—Ibn Zāfir presents him as a felt-maker (*labbād*) from Zawzan in Khurāsān—Ḥamza appeared in Cairo in 408/1017–8, along with another Iranian propagandist, Anūshtakīn al-Darzī (d. 410/1019), as either the latter's subordinate (according to Yaḥyā) or his master

(according to Ibn Zāfir). His first epistle (number 6) dates from Ṣafar 408/July 1017. Relations between the two propagandists soon deteriorated, however, with Ḥamza accusing al-Darzī of being responsible for the anti-Fāṭimid riots in Cairo that were led by the city's Sunnī religious leaders as a reaction to the public proclamation of al-Ḥākim's divinity. These troubles led to the suppression of Druze preaching during the year 409/1018–9, yet the sources claim that al-Ḥākim continued to actively support Ḥamza's mission by providing him with arms and protecting his headquarters, located in the mosque of Rayḍān outside the Bāb al-Naṣr, the famous gate in the northern wall of Fāṭimid Cairo. On 12 Ṣafar 410/19 June 1019, known in the Druze tradition as *yawm al-kā'ina* (the "Day of *al-kā'ina*"; the meaning of the latter word is unknown), Ḥamza sent some of his propagandists to the mosque of 'Amr in al-Fuṣṭāṭ, where they forced the Sunnī chief judge (*qāḍī l-quḍāt*) to read publicly a statement proclaiming the divinity of al-Ḥākim. This incident caused renewed riots in the Egyptian capital, during which time al-Darzī was either killed by Turkish troops serving in the Fāṭimid army or executed on al-Ḥākim's command, after which Ḥamza's own headquarters were invested by Turkish soldiers. According to Ḥamza's account (epistles 10 and 19) many of his followers were killed, but due to the miraculous apparition of al-Ḥākim the assailants were forced to withdraw.

On 27 Shawwāl 411/13 February 1021 al-Ḥākim disappeared in mysterious circumstances while out riding on Mount Muqaṭṭam, which overlooks Cairo. A few months later Ḥamza wrote his *Risālat al-ghayba* ("Epistle of the occultation," number 35), announcing the occultation

040695

DIA

DÜRZÏLİK

Falah, Salman

A history of the Druze settlements in Palestine during the Ottoman period .-- Avicenna Institute of Middle Eastern Studies, Piliscsaba, 2004 : Studies on Palestine during the Ottoman period
Edit. Moshe Ma'oz, pp. 31- 48,

Firro, Kais M.

A history of the Druzes .-- Brill, Leiden, 1992 :

Druzes | Lebanon | Syria | Palestine - general

Badr al-Dīn Gawhartāsh. There was a gap of nearly fifty years between the construction of the *madrasa* and that of the tomb.

Jalāl al-Dīn Rūmī was buried next to his father, whose tomb was probably an open-air grave (*hazīra*) surrounded by high walls. For Rūmī, in contrast, Sultān Walad approved the building of a tomb tower. Badr al-Dīn Tabrīzī's original structure is generally thought to have been a Saljūq-style tomb tower with a square plan and conical dome, enclosed on three sides, with an entrance archway resembling an *iwān* (a vaulted space often found in Iranian architecture) (Karamağaralı, 40). The addition of buildings used by Rūmī's followers for ceremonies, however, soon required that the dome of the tomb tower be raised to improve its visibility. According to the Turkish account (or chronicle) written by Ahmed Şikari (Şikārī, d. 992/1584), the prominent Green Dome (Qubbat al-Khadrā') that marks Rūmī's tomb and Konya's skyline today was added during the Qarāmanid period, in about 799/1397. Further modifications over the centuries have altered Tabrīzī's structure beyond recognition. Still, the early structure remains the nucleus of the shrine that continues to be the heart of the city of Konya, where millions of pilgrims from around the world flock to visit the grave of Rūmī each year.

BIBLIOGRAPHY

Aflākī, *Manāqib al-'arīfīn*, ed. Tahsin Yazıcı (Ankara 1976, 1980), 1:141, 193-4, 387-9, 2:792, trans. John O'Kane, *The feats of the knowers of God* (Leiden 2002), 99-100, 134-5, 267-8, 552-3; Howard Crane, Badr-al-Dīn Tabrīzī, *Elr*; İbrahim Haluk Karamağaralı, *Mevlana'nın türbesi, Türk Etnografya Dergisi* 7-8 (1964-5), 38-42; Hakkı Konyalı, *Abideleri ve kitabeleri ile Konya tarihi* (Konya 1964), 629-42; Leo Ary Mayer, *Islamic architects and their works* (Geneva 1956), 57; Hakkı

Önkal, *Anadolu Selçuklu türbeleri* (Ankara 1996), 357-64; Ahmet Şikārī, *Karamannâme. Zamanın kahramanı Karamanlıların tarihi*, ed. Metin Sözen and Necdet Sakaoglu (Istanbul 2005), 177-8 (89b-90a); Zeki Sönmez, *Başlangıçtan 16. yüzyıla kadar Anadolu Türk-İslâm mimarisinde sanatçılar* (Ankara 1989), 299-302, 457; Şahabettin Uzluç, *Mevlana'nın türbesi*, Konya 1946.

SUZAN YALMAN

Bashīr Shihāb II

Bashīr Shihāb II (1767-1850) was *amīr* of Mount Lebanon from 1788-1840, with several interruptions. A "Christian by baptism, Muslim in matrimony, Druze through convenience" (Hitti, 417), he altered the balance of power in Mount Lebanon by reducing the power of the Druze *shaykhs*, creating the volatile conditions that gave rise to growing sectarian tension there.

Bashīr was born in the village of Ghazīr, in Kisrawān, central Mount Lebanon. He moved to Dayr al-Qamar, the residence of Yūsuf Shihāb (d. 1788), his father's first cousin and "governor" (*al-amīr al-ḥākīm*) of Mount Lebanon, where he attracted the attention and eventually gained the support of the powerful Druze *shaykh* Bashīr Janbulāt (d. 1825).

Bashīr's rise to power came on the heels of a dispute between the *amīr* Yūsuf Shihāb and Aḥmad al-Jazzār (d. 1804), then governor of Acre and Damascus. After several defeats on the battlefield, Yūsuf Shihāb requested that the Druze *manāshib* (the shaykhly elite) hold a meeting to elect the next *amīr ḥākīm*. This plan did not go as Yūsuf had intended, as al-Jazzār and Bashīr Janbulāt collaborated to have Bashīr Shihāb elected, in 1788, an outcome that led to a bidding war with